

Biện pháp nâng cao kỹ năng ứng xử sư phạm của sinh viên trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội

Nguyễn Thị Hồng Nhân*

*ThS.Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học QG Hà Nội

Received: 16/05/2024; Accepted: 26/05/2024; Published: 26/5/2024

Abstract: The study used questionnaire surveys to research on 203 students of Tay Bac university to find out the current state of their behavioral skills in education. Research results show that students' behavioral skills in education of VNU University of Languages and International Studies are at an average level. Students' relationship establishing skills are the best and their flexibility skills in behavior are the lowest. Factors: "Organizational forms for training behavioral skills in education are not yet rich", "Training programs and teaching methods of lecturers for training behavioral skills in education have more influence on education students' behavioral skills and "Facilities and conditions, learning tools", "Materials, teaching submissions, references" have less influence. We propose two measures to improve education students' behavioral skills: Develop students' ability to self-study, self-research, and self-train behavioral skills in education; Diversify forms of organizing training for behavioral skills in education.

Keywords: Behavioral skills in education; Measures to improve behavioral skills in education; Education student of VNU University of Languages and International Studies university.

1. Mở đầu

Kỹ năng (KN) ứng xử sư phạm (UXSP) là một thành tố quan trọng trong cấu thành năng lực sư phạm của người giáo viên, không chỉ giúp người giáo viên giải quyết linh hoạt, sáng tạo, có hiệu quả các tình huống sư phạm mà còn là điều kiện để trao đổi suy nghĩ, xây dựng tình cảm, hình thành mối quan hệ tốt đẹp giữa thầy và trò, tạo nền tảng giúp hoạt động dạy học và giáo dục của giáo viên đạt hiệu quả cao. K.D Usinxki đã khẳng định: "Sự khéo léo ứng xử về sư phạm mà nếu không có nó thì các nhà giáo dục học dù giỏi đến mức nào cũng không bao giờ trở thành nhà giáo dục tốt"[1].

Sinh viên (SV) sư phạm với tư cách là những giáo viên trong tương lai, hơn hết phải trang bị cho mình những kỹ năng UXSP cần thiết, không chỉ giúp tự hoàn thiện nhân cách mà còn giúp ích trong quá trình thực hiện công tác giáo dục trong thực tiễn nghề nghiệp của bản thân. Do đó, việc hình thành KN UXSP cho sinh viên chuyên ngành Sư phạm trong quá trình đào tạo chuyên nghiệp là vô cùng quan trọng, cũng như góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của trường đại học (ĐH).

Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐH Quốc gia Hà Nội có truyền thống đào tạo nhiều ngành sư phạm ngoại ngữ nên rất chú trọng đào tạo nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên, nhưng thực tiễn cho thấy, chưa có nhiều công trình nghiên cứu về KN UXSP của sinh viên. Vì vậy,

việc nghiên cứu đề xuất một số biện pháp phát triển KN UXSP của SV, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của Nhà trường là có ý nghĩa và cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Lí luận về kỹ năng UXSP của sinh viên và phương pháp nghiên cứu

2.1.1. Lí luận về kỹ năng UXSP của sinh viên

Từ các công trình nghiên cứu [2,3,4], chúng tôi hiểu: Kỹ năng UXSP của sinh viên là khả năng sử dụng tri thức, kỹ năng, kỹ xảo về ứng xử của sinh viên sư phạm để giải quyết các tình huống diễn ra trong các mối quan hệ sư phạm một cách có linh hoạt, hiệu quả và sáng tạo nhằm đạt mục tiêu giáo dục đã đặt ra.

Kỹ năng UXSP của sinh viên biểu hiện qua một số KN thành phần sau: *KN thiết lập mối quan hệ* (Làm quen với người lạ mọi lúc, mọi nơi; Kết bạn với bất cứ người nào; Khả năng gây thân thiện với đối tượng giao tiếp; Hoà nhập vào môi trường mới lạ); *KN lắng nghe học sinh* (Tập trung chú ý lắng nghe khi giao tiếp; Kiên nhẫn lắng nghe khi giao tiếp; Tôn trọng ý kiến của người khác; Lắng nghe có cử chỉ khích lệ động viên, hướng ứng người nói); *KN tự chủ cảm xúc, hành vi* (Bình tĩnh trong mọi tình huống; Không cáu gắt khi người khác làm trái ý; Không kiêu chề được khi người khác nói kích bác; Làm chủ bản thân trong các tình huống giao tiếp); *KN diễn đạt dễ hiểu, cụ thể* (Diễn đạt ý cho người khác hiểu; Diễn đạt diễn cảm thu hút người khác; Có khả năng trình bày

một vấn đề; Nói một cách lưu loát, tự tin trước nhiều người); *KN linh hoạt mềm dẻo trong ứng xử* (Giải quyết những tình huống một cách thông minh; Dễ dàng thay đổi quan điểm khi tình thế chuyển hướng; Dễ dàng bắt kịp những tình thế của cuộc nói chuyện; Có phản ứng nhanh chóng, kịp thời trong các tình huống giao tiếp); *KN thuyết phục học sinh* (Có cơ sở dẫn chứng khi tranh luận; Được người khác chấp nhận khi giải thích; Có thể làm người khác thay đổi ý kiến; Có thể làm người khác tin tưởng ở mình).

2.1.2. Phương pháp nghiên cứu

Chúng tôi sử dụng phương pháp điều tra viết là phương pháp nghiên cứu chính để phát hiện thực trạng mức độ, biểu hiện, cũng như các yếu tố ảnh hưởng đến KN ứng xử của SV Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐH Quốc gia Hà Nội trên cơ sở khảo sát 203 SV sư phạm. Các câu hỏi được thiết kế với thang điểm Likert ba điểm, giá trị khoảng cách = (Tối đa - Tối thiểu)/n = (3-1)/3 = 0,67. Căn cứ vào điểm trung bình (ĐTB) các biểu hiện, KN UXSP của SV được đánh giá 3 mức độ: $1 \leq \text{ĐTB} \leq 1.67$: Thấp; $1.67 < \text{ĐTB} \leq 2.34$: Trung bình (TB); $2.34 < \text{ĐTB} \leq 3$: Cao. Chúng tôi sử dụng SPSS 20.0 để hỗ trợ xử lý thông tin định lượng nghiên cứu của bài báo.

2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Thực trạng kỹ năng UXSP của sinh viên Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐH Quốc gia Hà Nội

Kết quả được thể hiện ở bảng 2.1.

Bảng 2.1. Thực trạng kỹ năng UXSP của sinh viên Trường Đại học Ngoại ngữ, ĐHQG Hà Nội

TT	Các kỹ năng bộ phận	Các mức độ			Chung	
		Cao (%)	Trung bình (%)	Thấp (%)	ĐTB	Mức
1	Thiết lập mối quan hệ	47.04	42.86	10.10	2.37	Cao
2	Lắng nghe học sinh	39.78	43.84	16.38	2.23	Trung bình
3	Tự chủ xúc cảm, hành vi	37.68	44.83	17.49	2.20	Trung bình
4	Diễn đạt dễ hiểu, cụ thể	36.58	45.69	17.73	2.19	Trung bình
5	Linh hoạt mềm dẻo trong ứng xử	35.84	44.58	19.58	2.16	Trung bình
6	Thuyết phục học sinh	38.30	45.32	16.38	2.22	Trung bình
	Chung	39.20	44.52	16.28	2.23	Trung bình

Kết quả bảng trên cho thấy, thực trạng KN UXSP của SV Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐHQG Hà Nội ở mức trung bình (ĐTB=2.23). Như vậy, Nhà trường và các giảng viên cần chú trọng nhiều hơn nữa đến đào tạo nghiệp vụ sư phạm cho SV.

Xét về mặt biểu hiện KN UXSP của SV Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐHQG Hà Nội: KN thiết lập mối quan hệ của SV là tốt nhất và đạt ở mức cao (ĐTB = 2.37). Tiếp đến là KN lắng nghe học sinh

(ĐTB = 2.23), KN thuyết phục học sinh (ĐTB = 2.22), KN tự chủ xúc cảm, hành vi (ĐTB = 2.20), KN diễn đạt dễ hiểu cụ thể (ĐTB = 2.19). Thấp nhất là KN linh hoạt mềm dẻo trong ứng xử (ĐTB = 2.16). Nhưng kết quả kiểm định cho thấy sự khác biệt này không có ý nghĩa (Sig = 0.1312).

2.2.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến thực trạng kỹ năng UXSP của sinh viên Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội

Kết quả khảo sát cho thấy, tất cả các yếu tố chủ quan và khách quan trên đều có ảnh hưởng ở mức cao tới thực trạng KN UXSP của SV Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐHQG Hà Nội, trong đó các yếu tố “Hình thức tổ chức việc rèn luyện kỹ năng UXSP còn chưa phong phú” (ĐTB=2.58) có ảnh hưởng nhiều nhất, tiếp đến là “Chương trình đào tạo và phương pháp giảng dạy của giảng viên việc rèn luyện kỹ năng ứng xử sư phạm” (ĐTB=2.58), “Chương trình đào tạo và phương pháp giảng dạy của giảng viên” và “Thời gian dành cho việc rèn luyện KN UXSP ít” (ĐTB=2.56), “Hứng thú nghề nghiệp và ý chí của bản thân” (ĐTB=2.54), “Trình độ và năng lực nhận thức của bản thân” (ĐTB=2.52) và các yếu tố có ảnh hưởng ít nhất là “Cơ sở vật chất và điều kiện, phương tiện học tập” (ĐTB=2.42), “Tài liệu, giáo trình, tài liệu tham khảo” (ĐTB=2.41). Đây là thông tin quan trọng giúp Nhà trường có cơ sở để ra các quyết định quản lý phù hợp nhằm phát triển hơn nữa KN UXSP của SV.

Thực trạng trên cho thấy, Nhà trường cần chú trọng thường xuyên tổ chức nhiều hình thức, hoạt động, cũng như cải tiến, nâng cao chất lượng chương trình đào tạo, phương pháp dạy học tích cực và bố trí thời lượng nhiều hơn nữa để rèn luyện, phát triển phát triển KN UXSP của SV. Mặt khác, bản thân mỗi SV cần có tinh thần hăng hái, tích cực tự giác, sáng tạo trong học tập và rèn luyện, qua đó hình thành, phát triển KN UXSP của bản thân.

2.3. Biện pháp nâng cao kỹ năng UXSP của sinh viên Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội

Các nguyên tắc xây dựng biện pháp: Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống; Nguyên tắc đảm bảo tính thực tiễn; Nguyên tắc đảm bảo tính hiệu quả và khả thi.

2.3.1. Biện pháp 2: Phát triển năng lực tự học, tự nghiên cứu, tự rèn luyện kỹ năng UXSP cho sinh viên

* Mục đích của biện pháp

Giúp SV sư phạm trang bị những kiến thức, kỹ năng ứng xử sư phạm, xây dựng thái độ tích cực, thói quen tự rèn luyện kỹ năng ứng xử sư phạm.

*** Nội dung biện pháp**

- Hình thành ý thức, tinh thần tự giác trong tự học, tự nghiên cứu, tự rèn luyện kỹ năng kỹ năng UXSP của sinh viên.

- Giúp SVSP hình thành phương pháp tự học, tự nghiên cứu, tự rèn luyện hiệu quả kỹ năng ứng xử sự phạm.

- Tạo điều kiện, môi trường thuận lợi cho việc tự học, tự nghiên cứu, tự rèn luyện kỹ năng UXSP cho sinh viên.

*** Cách thức thực hiện biện pháp**

- Tổ chức các diễn đàn trên mạng xã hội (face book, website...) hoặc trực tiếp về phương pháp tự học, tự nghiên cứu, rèn luyện kỹ năng UXSP để SV có thể bày tỏ những khó khăn, chia sẻ kinh nghiệm và học tập được phương pháp mới.

- Khuyến khích SV viết sáng kiến, nghiên cứu khoa học về lí luận, kỹ năng ứng xử sự phạm, phương pháp học tập và rèn luyện kỹ năng ứng xử sự phạm...

- Thay đổi các yêu cầu về hình thức học tập, thi kết thúc học phần về nghiệp vụ sự phạm trong đó đề cao tính tự nghiên cứu, tính thực hành.

*** Điều kiện thực hiện biện pháp**

- Sự quan tâm lãnh đạo của Nhà trường và các đơn vị chức năng trong việc xây dựng, điều chỉnh chương trình đào tạo nghiệp vụ sự phạm.

- Sự tạo điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị học tập của Nhà trường.

- Thái độ chủ động, tích cực trong học tập, nghiên cứu của sinh viên.

2.3.2. Biện pháp 1: Đa dạng hóa các hình thức tổ chức rèn luyện nghiệp vụ UXSP*** Mục đích của biện pháp**

SV sự phạm có môi trường thuận lợi nhất để thực hành, rèn luyện nhằm hình thành và phát triển các kỹ năng sự phạm nói chung và kỹ năng UXSP nói riêng.

*** Nội dung biện pháp :** Tổ chức các lớp rèn luyện kỹ năng UXSP cho SV.

- Đa dạng hoá hình thức tổ chức hội thi rèn luyện nghiệp vụ sự phạm tạo cơ hội cho tất cả các SV sự phạm được tham gia và trải nghiệm như: Hội thi tìm hiểu về văn hóa sự phạm, Hội thi Nghiệp vụ sự phạm, Hội thi xử lý tình huống sự phạm ...

- Tổ chức nhiều hoạt động rèn luyện kỹ năng UXSP cho SV.

*** Cách thức thực hiện biện pháp**

- Phối hợp với tổ chức chính trị - xã hội, các đơn vị chức năng của Nhà trường mở các lớp rèn luyện kỹ năng UXSP cho SV.

- Phối hợp với Đoàn Thanh Niên, Hội Sinh Viên Hội, các GV Tâm lý - Giáo dục tổ chức: Câu lạc bộ sự phạm cho SV; Tháng Rèn luyện nghiệp vụ sự phạm...

- Kết hợp với Tổ bộ môn Tâm lý - Giáo dục, các đơn vị chức năng... tổ chức thi rèn luyện kỹ năng UXSP dưới nhiều hình thức: thi giữa các Khoa, giữa các lớp và giữa các sinh viên trong lớp.

*** Điều kiện thực hiện biện pháp**

- Có sự phối hợp chặt chẽ giữa lãnh đạo nhà trường với đơn vị chức năng, các tổ chức chính trị - xã hội và GV dạy nghiệp vụ sự phạm trong Trường.

- Sự tích cực, chủ động tạo ra thói quen và hứng thú trong việc rèn luyện kỹ năng UXSP của SV.

3 Kết luận

Thực trạng KN UXSP của SV Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐH Quốc gia Hà Nội ở mức trung bình (ĐTB=2.23), trong đó KN thiết lập mối quan hệ của SV là tốt nhất và đạt ở mức cao (ĐTB = 2.37), các KN còn lại đều thấp hơn và đạt ở mức trung bình. Nhưng sự khác biệt này không có ý nghĩa (Sig = 0.1312).

Có nhiều yếu tố ảnh hưởng đến KN UXSP của SV Trường ĐH Ngoại ngữ, ĐH Quốc gia Hà Nội, trong đó “Hình thức tổ chức việc rèn luyện kỹ năng UXSP còn chưa phong phú” (ĐTB=2.58), “Chương trình đào tạo và phương pháp giảng dạy của giảng viên việc rèn luyện kỹ năng ứng xử sự phạm” và “Thời gian dành cho việc rèn luyện KN UXSP ít” (ĐTB=2.56) có ảnh hưởng nhiều nhất và các yếu tố có ảnh hưởng ít nhất là “Cơ sở vật chất và điều kiện, phương tiện học tập” (ĐTB=2.42), “Tài liệu, giáo trình, tài liệu tham khảo” (ĐTB=2.41).

Chúng tôi đề xuất hai biện pháp nâng cao kỹ năng UXSP cho SV Trường Đại học Ngoại ngữ: Biện pháp 2: Phát triển năng lực tự học, tự nghiên cứu, tự rèn luyện kỹ năng UXSP cho sinh viên; Biện pháp 1: Đa dạng hóa các hình thức tổ chức rèn luyện nghiệp vụ ứng xử sự phạm.

Tài liệu tham khảo

[1] Lê Thị Bùng (2001), *Giáo trình Tâm lí học ứng xử*, NXB Giáo dục Việt Nam. Hà Nội

[2] Hoàng Thị Anh (1991), *Kỹ năng giao tiếp của sinh viên*, NXB Giáo dục Việt Nam.

[3] Phạm Cốc, Đức Minh, Đỗ Thị Xuân (1982), *Giáo trình Tâm lí học*. NXB Giáo dục Việt Nam.

[4] Trần Thị Thìn (2005), *Năng lực khéo léo đối xử sự phạm của giáo viên tâm lí học giáo dục*, Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.